

Bohdan Zelinka

Slova „matematika“ a „matematik“

Učitel matematiky, Vol. 14 (2006), No. 2, 118–119

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/150726>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2006

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Tento výpočet je klasickým kalkulátorem takřka neproveditelný – v tomto případě nám pomůže nějaký tabulkový editor, ve kterém vypočítáme měsíční splátku $x \doteq 4\,300$ Kč. Při takové splátce nakonec banka vydělá více než 430 000 Kč, což již není zanedbatelná částka.

Miroslav Macháček
ZŠ Bitovská 1/1246
14000 Praha 4
e-mail: mmachac@centrum.cz

SLOVA „MATEMATIKA“ A „MATEMATIK“

volně (a drze bez znalosti norštiny) podle knihy [1] zpracoval

BOHDAN ZELINKA[†]

Slova „matematika“ a „matematik“ vznikla z řeckého adjektiva „mathématikos“, které souvisí se slovesem „manthanein“, což znamená „učiti se“ a přibližně značí „mít radost z učení“. Dále „manthanein“ souvisí s výrazem „mathéma“ (μαθημα), což značí „učení“, „věda“, „nauka“, „učivo“. Slovo matematika vzniklo ve starém Řecku v době Pythagorově (cca 580–500 př. Kr.). Tehdy se nerozlišovaly jednotlivé vědy, takže pythagorejci pod pojem matematika zahrnovali filozofii, aritmetiku, geometrii a astronomii. Platon (427–347 př. Kr.) používá slova „mathéma“ obecně ve smyslu „učivo“. Popisuje „tria mathémata“, to jest aritmetiku, geometrii a astronomii.

V řečtině „ta mathématika“ je plurál, zatímco v latině „mathematica“ je singulár.

Jsou dnešní evropské jazyky, které mají pro matematiku zcela odlišný výraz. V holandštině to bylo původně „wiskonst“, později „wiskunde“ (wis = jistý, konst = umění, kunde = nauka). Matematika je podle toho „umění být jistým“ či „nauka o tom, jak být jistým“. V islandštině se matematika nazývá „strærðfræði“ (strærð = kormidlovat, řídit, fræði = věda; výslovnost: ð = dh, æ = ä). To se však může plést s opravdovou naukou o kormidlování, a tak se také užívá slova „melingarfræði“ nebo „melifræði“ (meli = měřiti, melingar = měření).

Ve starém Řecku se slovem „mathématikos“ označoval ten, kdo skutečně „měl radost z učení“. Pythagorejci rozlišovali znalce čisté matematiky (μαθηματικοί) a ty, kteří uměli matematiky používat k praktickým účelům (ακουσματικοί). V latině se užívalo slova „mathematicus“, avšak historik Cornelius Tacitus (cca 56–cca 120) toho slova užívá ve významu „astrolog“ a totéž činí církevní otec sv. Augustin (354–430).

I v nové době kolísalo označování matematiků. Tak ve francouzštině se užívalo už ve 14. století slova „mathematicien“, ale později se matematik označoval jako „géomètre“. Činí tak Descartes (1596–1650) a Johann Bernoulli (1667–1748). Z francouzštiny toto proniklo i do norštiny. Podobně jako řečí „akusmatikoi“ byli i v moderní době znalci praktického používání matematiky, kteří však k teoretické matematice nijak nepřispěli. V Německu byli nazýváni „Rechenmeister“ a příkladem je Adam Ries (1492–1554). I u papeže v Římě se matematikové uplatnili. Vypočítávali data pohyblivých církevních svátků a tvořili kalendáře. Bývali označováni výrazem „calendarus“.

Takže z uvedeného je snad jasné, že matematika není jen tak nějaké počítání, ale královna věd.

Literatura

- [1] Solvang, R., *Matematisk etymologi med historiske kommentarer*, N. W. Damm & son, Oslo, 2002